Год. I. 15 октомврий 1925 г. Брой 20.

РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ ЛИСТЪ

АВТОРИТЕТА И СИЛАТА НА В. М. Р. О.

Въ една минала статия ние казахме, че въ нашето дѣло преуспѣва и се издига само силната, честна, самоотвержена и способна личность и че всичко друго отпада като непотрѣбенъ и пакостенъ товаръ. Върху тая истина се гради и авторитета и силата на В. М. Р. О.

Въ своя дългогодишенъ животъ, минала средъ превратноститѣ на македонската сѫдба, Организацията постепенно изгради своя авторитетъ и отъ него направи единъ отъ най-здравитѣ свои устои, върху които се крепи нейната сѫщность и нейното дѣло.

Съ масовия си характеръ и съ скритата си дѣйность Организацията трѣбваше да се справя съ непреодолими пречки, за да оформи себе си въ едно идейно и волево цѣло и да създаде въ своя центъръ и по всичкитѣ си разклонения единъ принципъ, една догма: честна и самоотвержена работа и жертви, само жертви и никакво лично благо.

Върху тоя принципъ сѫ построени всички статути и закони на Организацията. Всички тѣхни членове и положения могатъ да се спазватъ най-точно, най-грижливо, не се ли спази основната мисъль, основното положение, всичко е погазено и престѫплението е фактъ свършенъ.

Върху сѫщия принципъ е съграденъ и морала въ Организацията и се крепи нейния авторитетъ. И за това, когато нѣкоя отдѣлна личность, слаба, безволна или престѫпна въ основата си, дерайлира отъ това основно, неизмѣнно правило, тя обрича себе си на смъртъ, на самозатриване, даже и тогава, когато задъ себе си е оставила известна свѣтла следа, известна положителна работа. Защото въ дѣйностьта на отдѣлния ратникъ средъ кадритѣ на В. М. Р. О., особено когато тя засѣга самата нея, не важи началото, не важи даже дългата и упорита работа, важи само края. На преценка се поставятъ само отрицателнитѣ дѣяния и само тѣ получаватъ реална санкция. Всичко свѣтло и положително, което излѫчва отдѣлната личность, има само морална награда: благодарностьта на народа и преклонението на иднитѣ поколѣния.

Тия разбирания, които сѫ легнали въ основата на организационния моралъ и които въ живота на други организации, а даже и въ обикновения животъ на хората сѫ просто неприложими по своята точность и строгость, за авторитета на В. М. Р. О. сѫ първото условие и първата стѫпка.

И затова голѣмиятъ авторитетъ на Организацията, съзиданъ презъ нѣколко десетилѣтия и съ най-върховнитѣ усилия на всичко най-свѣтло и най-чисто въ македонския духъ, е така скѫпо и така ревниво пазенъ.

Силата на В. М. Р. О. има два източника. Единиятъ се крие въ реалната мощь на революционнитѣ народни сили и организационни кадри. Тоя източникъ, макаръ и относително постояненъ, мѣни своя обликъ въ зависимость отъ дадени условия или даденъ моментъ. Другиятъ източникъ отъ който черпи силата си В. М. Р. О., е нейниятъ авторитетъ. Авторитета на Организацията е причина за нейната мощь, а последната е следствие на авторитета ѝ. Тѣ сѫ неразривно свързани и не могатъ да се раздѣлятъ въ никой случай.

Могатъ да настѫпятъ моменти на крушения и обезвѣряване, когато реалнитѣ сили на Организацията се изтощаватъ и отпадатъ за известно време. Все пакъ опасность и предвещания за гибель на В. М. Р. О. не могатъ да сѫществуватъ, додето тя има запазенъ своя авторитетъ и моралната си мощь. Непосредствено следъ Илинденското възстание и следъ катастрофата отъ 1918 г. за Организацията имаше моменти, когато нейнитѣ човѣшки сили бѣха разнебитени и обезвѣрени почти. Но като авторитетъ и като морална сила В. М. Р. О. бѣше непокѫтната. И въ първия случай Дамянъ Груевъ, въ втория Тодоръ Александровъ, само въ продължение на месеци, благодарение на неразрушимата основа на В. М. Р. О. — авторитета и моралната ѝ сила — пресъздадоха кадритѣ ѝ и увеличиха реалната ѝ мощь.

Имало е моменти, когато враговетѣ на В. М. Р. О. сѫ мислили, че тя не сѫществува, че тя е въ развалини, но и въ подобни моменти тѣ не сѫ могли да се освободятъ отъ едно чувство на тревога

и очакване: да блесне отъ невидѣлица свѣткавица и да тресне гръмъ. И това рано или късно е ставало и тѣхното предчувствие се е сбѫдвало.

Така че, додето сѫществува авторитета и моралната сила на В. М. Р. О., ще сѫществува и тя — защото тѣ сѫ първитѣ и най-важни предпоставки за нейния животъ. И щастие е, че следъ толкова години отъ създаването на Организацията, тѣ сѫ почти неуязвими за всѣко попълзновение, за всѣки ударъ.

Името за това В. М. Р. О. е безпощадна къмъ всѣка проява, която цели да урони авторитета й и да накърни моралната й сила. Тя е наказвала и продължава да наказва неумолимо изъ срѣдата си всѣка слаба и зла воля, страшна и непоколебима въ инстинкта си, въ върховното си чувство да се запази мощна и невредима, за да изпълни до край своята мисия на освободителка.

Ако В. М. Р. О. е неумолима и безпощадна, когато наказва престѫплението, изникнало въ собствената й срѣда, колко по-неумолима и безпощадна трѣбва да бѫде тя, когато наказва престѫпнитѣ замисли и извършенитѣ престѫпления въ нейно име.

Вънъ отъ Македония, безразлично де, авторитета на Организацията е служилъ като прелъстителна примамка и удобно прикритие на разни авантюристи и престѫпници, за да извършатъ нѣкое престѫпно или користно дѣяние. Случаитѣ и примѣритѣ, които могатъ да се приведатъ, сѫ доста интересни. Въ името на върховнитѣ си интереси и въ името на жизненитѣ интереси на македонското дѣло, Организацията не е могла да отминава подобни случаи на злоупотрѣба съ нейното име и авторитетъ. И винаги, когато до нея сѫ стигали тия случаи, тя е наказвала справедливо, но неумолимо и безпощадно.

Имало е и случаи, които не сѫ стигали до В. М. Р. О. И тѣхъ врагове на Организацията и на Македония винаги сѫ използували, за да създаватъ настроение противъ нея и една македонофобия, която вреди и на македонцитѣ, но повече на ония, които я насаждатъ.

Все пакъ и за В. М. Р. О. може да се каже въ случая: забавя, ала не забравя и всѣкиму дава споредъ както си е заслужилъ.

К. Кръстниковъ

ЕДНА НЕМОРАЛНА И ПРИСТРАСТНА ПРИСѪДА

До насъ стигна вестьта, че Менча Кърничева, която премахна престѫпника-авантюристъ Паница, е била осѫдена отъ Виенския сѫдъ на осемгодишенъ затворъ.

Отдавна, преди разглеждането на дѣлото, враговетѣ на македонското освободително двжиение, предприеха една кампания, която имаше за цель — да създаде една неблагоприятна атмосфера за Македония и за нейната героична дъщеря Кърничева.

Въпрѣки това, обаче, ние не искахме нито за моментъ да допуснемъ, че онѣзи, които пръскатъ съ пълни шепи своето отровно злато въ Виена, ще могатъ да разколебаятъ съвестьта на сѫдиитѣ на австрийската столица. Ние бѣхме сигурни, че Кърничева ще бѫде освободена, защото тя не може въ никои случай да бѫде третирана като престѫпница, чието дѣяние подпада подъ ударитѣ на обикновенитѣ сѫдебни закони.

Извѣстни факти, които предшедствуватъ разглеждането на дѣлото и развитието на самото дѣло, ни обясняватъ неморалностьта на присѫдата, произнесена противъ Кърничева. Нея осѫдиха, за да задоволятъ известни егоистични интереси. Като поясненние може да служи обстоятелството, че свидетелитѣ по дѣлото, които щѣха да изнесатъ тъмното и престѫпно минало на Паница предъ сѫда, още съ пристигането имъ биватъ задържани отъ виенската полиция, безъ да имъ се даде възможность да мръднатъ и една крачка на свобода. Отъ друга страна поведението на председателя на сѫда не позволи на защитата да изнесе всички доказателства отъ политически характеръ, които щѣха да обяснятъ и оправдаятъ дѣянието на Менча Кърничева. Тоя начинъ на дѣйствие може да се обясни само съ желанието да се притули истината, за да бѫде помрачено героичното дѣло на македонската героиня. Съ това присѫдата добива двойно по-жестокъ характеръ. Какъ, наистина, могатъ да се сѫдятъ подбудитѣ за убийството на Паница, безъ да се обрисува неговия мораленъ образъ? Да се задоволишъ съ обстоятелството, че има убийство и да спрешъ на него само, — подобно разбиране на правото е владѣло въ среднитѣ вѣкове и днесъ то нѣма мѣсто въ сѫдебната процедура.

Паница бѣ убитъ. Но кои бѣха мотивитѣ за неговото убийство? Кой бѣше Паница? Тия въпроси трѣбваше да спратъ вниманието на сѫдебнитѣ заседатели. Ако последнитѣ искаха да разбератъ, че немощната ржка на една македонска девойка унищожи безъ колебание злия гений на своята родина, за да я спаси и предпази отъ нови нещастия, присѫдата щѣше да бѫде съвсемъ друга. И ако сѫда поискаше да разбере, че ржката на Кърничева повали единъ човѣкъ, който много пѫти продаде дѣлото на нейната родина и който се готвѣше да разруши всичко онова, което цѣлъ народъ бѣ съградилъ съ неимовѣрно търпение и че тоя народъ, въ законна самоотбрана, отдавна бѣ произнесълъ проклятие върху този предатель, едновременно агентъ и на болшевики и на сърби, — той би се позамислилъ преди да издаде осѫдителна присѫда.

Македонскитѣ врагове, които допринесоха за неправдата, извършена отъ Виенския сѫдъ, помислиха, че чрезъ нея ще могатъ да осѫдятъ и кауза та на Македония и епичнитѣ борби, които нашата родина продължава да води за своята свобода. Но, тѣхнитѣ усилия бѣха напразни, защото виенската присѫда не можа да досегне цѣлъ единъ народъ.

Сѫдебнитѣ заседатели, които гласуваха за виновность, осѫдиха една невинна и благородна девойка, достойна героиня на своя народъ. Нейното немощно тѣло не ще изтрае жестокото изпитание. Тоя грѣхъ тежи на тѣхната съвесть.

Въпрѣки всичко, Менча Кърничева, която въ Виена осѫдиха на дългогодишенъ затворъ, за винаги си спечели благодарностьта на цѣла Македония — на своята измжчена родина, която продължава да се бори героично за своята свобода.

(Изъ бюлетина на В. М. Р. О.— „*Nouvelles Macédoniennes*")

ВОЙВОДАТА

(Изъ детскитѣ спомени на бай Мицо)

У дома ставаха необикновени работи. Често ноще ме събуждаше неясенъ шумъ отъ сподавенъ шепотъ и отъ много стжпки вънъ, въ коридорчето. Азъ отваряхъ очи и се услушвахъ. Но презъ надигнатия край на бѣлото перде на прозорчето

ме поглеждаше само страшното око на нощьта; стжпкитѣ замираха и шепотътъ се спотайваше въ татковата стая. Мама трепваше въ леглото до менъ и азъ пакъ затваряхъ очи, но дълго време не можехъ да заспя.

Моето детско въображение бѣше силно поразено отъ всичко, което ставаше наоколо ми, но малкото мозъче напразно дълбаеше неразгаданата тайна. Какво ставаше? Какви бѣха тия гости, които идатъ по никое време? Какво си шушнѣха въ татковата стая? Защо влизаха все тамъ? И защо мама не ставаше да ги посрѣщне, както правѣше всѣкога съ ония, които ни идѣха презъ деня, а си? Това последното обстоятелство — че мама не ставаше да ги посрещне и че тѣ никога не идваха при насъ, а все при татко — най-силно ме вълнуваше. На него най-дълго се спирахъ но никакъ не можехъ да си отговоря. Не дръзвахъ никога да попитамъ за тѣхъ: голѣмата таинственость, въ която ставаше всичко, мълчанието на мама и татко, които никога не заговорваха за тѣхъ, нѣкакъ си се налагаше и на менъ и азъ мълчаливо и самъ дирѣхъ отговоръ. Така, напразно унесенъ въ разни предположения, оставахъ буденъ съ отворени очи още дълго и често дочаквахъ времето, когато външната врата отново скръцваше и лекитѣ стжпки, вече безъ шепотъ и една следъ друга, пробѣгваха подъ прозорчето. Най-сетне умората закриваше очитѣ ми и на другия день всичко ми се струваше неясенъ сънь или нѣкаква чудна, но недоспомнена приказка.

Станалъ отъ леглото, азъ веднага излизахъ въ коридорчето и съ жадни очи поглеждахъ къмъ стаята. Едно непобедимо любопитство ме влечеше тамъ. Често азъ издебвахъ случая, когато оставахъ самъ, и се вмъквахъ въ татковата стая. Заварвахъ я сжщата, каквато я виждахъ всѣкога. Нищо не биваше премѣстено или промѣнено, за да ми даде нѣкакъвъ знакъ за станалото презъ нощьта. И все пакъ на моето поразено въображение се струваше, че нѣщо не е тъй, както бѣше вчера и завчера. Задъ своя обикновенъ видъ тя като че ли криеше нѣкаква тайна. Тайна имаше не само въ нея, но въ всѣко кжтче на кжщата, така добре познато на менъ. Тайна мълчеше и въ погледа на мама и на татко, макаръ че тѣ ме гледаха сжщо така благо, както всѣкога. Най-сетне въ тайна се обгърна за менъ и цѣлия ни домъ и дори пжтеката предъ него, която извеждаше тамъ долу, въ центъра на селото. Като че ли и камъчетата по нея криеха нѣщо отъ стжпкитѣ на незнайнитѣ гости.

Понѣкога и мама ставаше. Азъ я усѣщахъ по лекото скръцване на леглото. Тя правѣше това много предпазливо и всѣкога се навеждаше надъ менъ. Но азъ усѣщахъ погледа ѝ и топлия ѝ дъхъ. Само че не отваряхъ очи и се приструвахъ че спя. Тя отиваше въ татковата стая и следъ малко се връщаше пакъ така тихо при менъ. Вратата пакъ скръцваше, но азъ не чувахъ вече стжпкитѣ на повече хора. Макаръ и съ затворени очи, струваше ми се, че мама дълго и съ особена любовь ме гледа. Веднажъ една сълза се търкулна и парна лицето ми. Мама плачеше. Защо плачеше мама? Готовъ бѣхъ да се разплача и азъ, но, усѣтилъ топлотата на тѣлото ѝ, свихъ се въ нея и упорито стиснахъ зжби. На другия день всѣкога татко го нѣмаше. Той се губѣше нѣйде цѣлата нощь и идваше, неусѣтенъ отъ мене, понѣкога едва другата нощь. Тогава татко спѣше до късно, навѣрно отъ голѣма умора, а мама стжпваше на пръсти. И азъ се мжчехъ да правя сжщото. Въ такива случаи мама ме приспиваше много рано.

Една нощь стана нѣщо още по-необикновено и страшно. Три силни удари на вратата и нѣкаква неразбрана глъчка ме стресна въ съня. Презъ прозорчето пакъ нищо не се виждаше, но по шума познахъ, че бѣха много хора и не говорѣха на нашия езикъ.

Азъ се уплашихъ много и подирихъ да се свра въ пригръдкитѣ на мама. Но мама вече бѣше станала.

И татко бѣше буденъ. Чухъ ги да си шепнатъ нѣщо вънъ. Какво каза мама, не чухъ, но татко ѝ отвърна:

— Не бой се. Нищо нѣма. . . Знаехъ отъ порано. Прибери се при детето и гледай да не се уплаши.

Нови още по-силни удари прекжснаха шепота имъ.

Татко тръгна къмъ вратата, а мама натисна дръжката на нашата врата.

Следъ мигъ татко се върна и пошепна на мама:

— Може и да ме позадържатъ нѣкой день. Ти съобщи на войводата. Той ще се погрижи. . .

Другото не чухъ. Мама влѣзе въ стаята, но остана права до вратата. Нѣщо стисна гърлото ми и азъ бѣхъ готовъ да извикамъ, но видѣхъ замръзналата фигура на мама, стиснахъ зжбии хвърлихъ презглава завивката. Въ ушитѣ ми звънѣше и сърчицето ми биеше до пръсване.

Отвънъ се чуха тежкитѣ стжпки на много ботуши и нѣкакво шумно хлопане на сандъци. После шумътъ наближи да вратата ни и нахлу въ стаята съ силенъ снопъ свѣтлина. Азъ усѣтихъ, че падамъ нѣйде дълбоко-дълбоко въ нѣкаква страшна бездна и здраво скепцахъ завивката. Но нѣкой силно я дръпна и азъ отворихъ очи и изпискахъ отъ ужасъ: надъ мене се бѣха навели кривитѣ очи на турчина, сжщиятъ оня, отъ когото ужасно се боехъ.

Отъ турцитѣ азъ изобщо се страхувахъ. Не разбирахъ езика имъ, но чувствувахъ, че сж лоши, много лоши хора. Сърцето ми се свиваше при всѣка среща съ тѣхъ. Но най-много се бояхъ отъ кривогледото заптие откато го видѣхъ единъ день да влаче за коситѣ стрина Огненица. Дълго не можахъ следъ това да забравя писъка ѝ. Той я влачеше и говорѣше нѣщо на своя езикъ. По пжтя нѣмаше жива душа. Само единъ изтича нѣйде долу, прекоси пжтя и бърже се скри въ голѣмата порта до тополата. Нито единъ нѣмаше да я отърве. Мама бѣше застанала до прозореца и само се кръстѣше.

Сега сжщия тоя човѣкъ ме гледаше право въ очитѣ. Примрѣхъ отъ страхъ. Струваше ми се, че ей сега ще ме хване за коситѣ. Но той само светна съ очи и продължи нѣщо на своя езикъ. Разбрахъ само една дума: „комита“.

Какво стана после, не помня. Опомнихъ се много късно, когато всичко бѣ утихнало. Надъ менъ се бѣ навелъ разплакания образъ на майка ми, която нежно ме милваше. Не можахъ да изтрая, сълзи налѣха очитѣ ми, свръхъ се въ пригръдкитѣ на мама и лудо заридахме двамата . . .

Събудихъ се късно презъ деня. Мама я нѣмаше. Бѣше дошла баба да ме пази. Тя все току охкаше и въздишаше. На другата нощь татко се не върна. Не се върна и на втората и третата нощь.

Мама си дойде едвамъ къмъ обедъ. Ницо не хапна и очитѣ ѝ бѣха червени отъ плачъ. Следъ обедъ пакъ излѣзе. И дълги дни така — излѣзе сутринь рано и се връща все разплакана. Често заставаше права и дълги часове стреше на едно мѣсто, съ заблуденъ погледъ, като вкопана. А ноще ставаше отъ леглото, падаше предъ иконата и дълго се молѣше. Азъ чувахъ какъ пръщѣха пръститѣ на ржцетѣ ѝ и, струваше ми се, че чувамъ какъ капятъ сълзитѣ ѝ. После идваше при менъ и дълго ме гледаше. Азъ затваряхъ очи, притискахъ се силно до нея, но не смѣехъ да я питамъ, защо плаче. Азъ вече знаехъ защо: кривогледиятъ бѣше взелъ татка. Думата комита ми разкри часть отъ тайната. Не знаехъ, що значи тя, но разбрахъ, че бѣ казана за татка, и че трѣбва да е нѣщо много добро, щомъ като татко е такъвъ и злиятъ турчинъ много се разлюти и ни го взе. Не знаехъ само що е станало съ татко. И него ли кривогледиятъ така дърпаше за коситѣ и го влечеше като стрина Огненица и нѣмаше кой да го отърве? Тръпки ме пробиваха при тая мисъль, но отъ милость къмъ мама не смѣехъ да я питамъ, като я виждахъ така разплакана. Досѣщахъ се само, по нейния плачъ, че съ татка става нѣщо много лошо и все си мислѣхъ, че кривогледиятъ го мжчи. Но какъ — не можехъ да си представя.

Друга една мисъль ме занимаваше повече. Тя се яви у менъ съ силата на едно откровение: и гоститѣ на татка сж като него. Всичкитѣ сж отъ добритѣ хора, отъ комититѣ. Татко не е тукъ и тѣ вече не идватъ. Можеше ли да бжде иначе? Но единъ мжченъ въпросъ ме парваше: защо не дойдоха тѣ да го отърватъ отъ кривогледия? Защо го оставиха? Ала веднага си спомнахъ за последнитѣ думи на татка: „Съобщи на войводата. Той ще се погрижи...“ Тия думи криеха за мене една неясна надежда, но и още една голѣма тайна. Кой е тоя „войводата“? Какъвъ е той? Не е ли и той като татка — „комита“? И за какво ще се погрижи? Не за татка ли? Но кой е той и защо още не иде?

Полека-лека мисъльта за „войводата“ така изпълни ума и душата ми, че азъ като че ли се бѣхъ вече примирилъ съ изчезването на татко. Сѣкашъ свикнахъ да гледамъ и мама толкова дни разплакана. Струваше ми се, че не мога и да я видя иначе. Свикнахъ и съ молитвитѣ ѝ, и съ метаниитѣ ѝ. Вече едно само дълбаеше главата ми, едно изпълваше всичкитѣ ми мисли: войводата. Защо още не се явява? Де е той? Какъвъ е?

Сутринь ставахъ съ тоя въпросъ, презъ деня все за това мислѣхъ и ноще съня ми го рисуваше най-различно. Нѣкога като голѣмъ и страшенъ човѣкъ, силенъ, много по-силенъ отъ кривогледия, когото е повлѣкълъ за коситѣ, а турчинътъ се гърчи и пищи въ ржцетѣ му като стрина Огненица. Не, той не ще да е лошъ като него. Той трѣбва да е много, много добръ, щомъ „ще се погрижи“. Ето го, гледа ме. Любовь и нежность има въ очитѣ му като въ очитѣ на татко. Не, на мама. Още повече! Той е силенъ и голѣмъ като планината, но благъ, безкрайно благъ и добръ като дѣдо Господа, комуто всѣка нощь въ леглото си се молимъ съ мама за гладнитѣ сираченца.

Душата ми горѣше да го види. И това стана, съвсемъ нечакано и по-скоро, отколкото си мислѣхъ.

Една вечерь по мръкнало дойде единъ непознатъ мжжъ и пошушна нѣщо на мама. Тя веднага се прибра и разшъта вкжщи: премиташе и преряждаше, макаръ и всичко да си бѣ въ редъ. Отъ погледа ми не избѣгна радостниятъ блѣсъкъ на очитѣ ѝ и, макаръ тя нищо да не промълви повече, разбрахъ: чакаше нѣкого. Гостъ или гости? Комититѣ? Тѣ вече не идѣха. Може би... войводата? И той ли като тѣхъ върви само ноще? Но кого другиго?

Сърцето ми заби въ силно предчувствие — може би е настжпилъ радостния мигъ? Ако е той сжщия? Ами ако не е той? И азъ вече не знаехъ какво да мисля, не смѣехъ да мисля — толкова се бѣхъ забъркалъ.

Не знамъ какъ дочакахъ нощьта. Струваше ми се, че тя много се бави нѣйде, макаръ да бѣше се стъмнило отдавна. Мама ми даде вечеря и побърза да ми нареди леглото. Това вече сигурно ме увѣри, че ще дойде нѣкой. Не знаехъ само кой.

Присторихъ се че спя, затворихъ очи, но не заспахъ. И мама бѣше будна. Явно бѣ, чакаше. Въ стаята бѣше съвсемъ тъмно: мама не запали тая нощь кандилцето, а на прозорчето върху пердето хвърли черга. Но азъ не се боехъ отъ нощьта. Макаръ и да не я виждахъ, усѣщахъ, че мама е будна и ясно чувахъ въ тишината силнитѣ удари на сърцето ѝ. А може би биеше моето сърце? Не знамъ.

Нощьта ми се стори ужасно дълга. Уплашихъ се да не заспя. Широко отваряхъ очи, да не би сънътъ да ги затвори. По едно време ме връхлетѣ лудата мисъль, да кажа на мама, че искамъ да го видя, него — госта, който и да е той. Тя е добра, — ако ѝ се примоля, ще ме събуди да го видя. Но и татко бѣ добръ, а не ме събуждаше. Може би, тъй трѣбва...?

Въображението ми вече не работѣше, а горѣше; мислитѣ ми се забъркваха, така лудо ме връхлитаха. Образитѣ се мѣнѣха така трескаво бърже, че азъ не можехъ да уловя нито единъ.

Леко почукване ни сепна. Азъ трепнахъ, а мама веднага скочи. Следъ малко се чуха стжпки задъ стаята. Не бѣха много. Може би на двама или на трима души. Ясно отличихъ, че сж мжжки. Стжпкитѣ пакъ затихнаха предъ татковата стая.

Пълна тишина. Само сърцето ми бие до пукване и звъни въ ушитѣ ми. Какво ли става? Кой е? За татка ли говорятъ? Ами ако е войводата? И азъ нѣма да го видя!

Тая мисъль ме парна силно и азъ скочихъ отъ леглото си. Съ два скока още хванахъ дръжката на вратата и здраво я натиснахъ. Стори ми се, че силно иззвънтѣ. Спрѣхъ като вкаменень. Не, само сърцето ми бие и звъни-звъни въ ушитѣ.

Вратата бѣше отворена. Три стжпки ме дѣлѣха отъ вратата на татковата стая. Тамъ бѣше тайната! Най-голѣмата тайна, може би! Да влѣза ли? Спрѣхъ нерешително. Презъ дупката на ключалката свѣтѣше. Долиташе и твърдъ мжжки шепотъ. Утешаваше нѣкого. Майка ми ли?

Вече не можехъ да се сдържа. Нѣкаква безумна смѣлость и нѣкаква непреодолима сила ме накараха да пристжпя тритѣ сждбоносни стжпки. Додето се опомня, вратата скръцна и цѣлъ снопъ отъ свѣтлина ме облѣ и ослѣпи.

Какво стана после, не помня, чухъ само гласа на майка си:

— Ти... ти тукъ?

Единъ мжжки гласъ ѝ отвърна:

— Остави го. Ела, юначе!

Нѣкакви силни и топли ржце ме поеха. Азъ бѣхъ почти примрѣлъ.

Отворихъ очи едва въ леглото си. Надъ менъ грѣеха съ кротка усмивка очитѣ на непознатия. Мама отъ страна ме гледаше съ благъ укоръ. Азъ се обърнахъ къмъ нея, за да й поискамъ прошка, да й обясня, но очитѣ ми се спрѣха на очитѣ на непознатия и едва успѣхъ да промълвя само:

— Ти... ти ли си... войводата?

Непознатиятъ се наведе низко надъ менъ, очитѣ му блѣснаха още по-силно и азъ чухъ вече съвсемъ отблизо твърдия, но развълнуванъ шепотъ:

— Азъ съмъ, синко.

После усѣтихъ топълъ дъхъ на лицето си, свѣтлината на очитѣ ставаше все по-силна и по-силна, азъ се топѣхъ и преливахъ въ нея, додето съвсемъ изчезнахъ. Бѣхъ изгубилъ съзнание.

Научихъ, следъ години, отъ баща ми, вече оставилъ куриерството поради немощь, кой и какъвъ билъ войводата. Били голѣми приятели двамата. Описа ми го цѣлъ-цѣленичъкъ, до най-голѣми подробности. Храбъръ и лютъ въ сражение, той иначе билъ много справедливъ и добъръ, но строгъ. Падналъ отъ турски куршумъ, Богъ да го прости! Но въ моето съзнание войводата бѣше се запазилъ като тогава, безъ образъ: единъ топълъ дъхъ, който ме топи, и две очи, въ които се преливамъ.

Бойко

НОВО ПИСМО И ЧЕТМО ЗА „СЛАВЯНОГЛАСНИТѢ“ ВЪ МАКЕДОНИЯ

Права за малцинствата! Тоя викъ се носѣше и надъ последната сесия на О. Н. И то, следъ като чу „успокоителнитѣ и задоволителни“ обяснения на заинтересованитѣ страни, затвори папкитѣ на малцинствата за идната си сесия!

Най-очарователни и най-изпълнителни къмъ своитѣ малцинства бѣха гърцитѣ. Особено къмъ „славяногласнитѣ“ малцинства. Въ О. Н. просто сж удивени отъ тая толерантность и отъ тия гръцки грижи. Училища ще имъ отварятъ — декрета е вече готовъ за това, а ето ти и най-голѣмата и много приятна изненада: и книги, книги за малцинствата на тѣхния собственъ езикъ готви Гърция. Велика страна, съ велики свободолюбиви традиции!

Гърцитѣ оставиха това впечатление средъ кржговетѣ на О. Н. и си заминаха за Гърция, за да ни гостятъ съ единъ . . . abecedar!

Трима гръцки специалисти — да се запомнятъ на вѣчни времена имената имъ, защото тѣ сж надминали дѣлото на св. св. Кирила и Методия — Папазахариу, Скагаксисъ и Лазару въ мълчание, трудъ и душевно напрежение сътвориха великия abecedar — буквaръ за „славяногласнитѣ“ въ Македония, написанъ съ латиница и на езикъ . . . на нѣкакъвъ „славяногласенъ“ езикъ.

Ето, четете напр. това:

Popo vloisat decata. Se promena so novite alisca, novite celi i novata kapa i tirci na cirkfata za da ftasa liturjiata.

Разбрахте ли? „Попо влоисатъ децата. Се промѣна со новитѣ алисца, новитѣ цели и новата капа и тирци на циркфата за да фтаса литурийата.

Наистина, велика „реформа“: трима специалисти измислятъ азбука, измислятъ и езикъ за българитѣ въ Македония. Каква по-голѣма и по-културна заслуга спрѣмо тия невежи твърдоглавци?

Съ единъ замахъ се унищожава дѣлото на двамата солунски братя, дѣло скжпо за цѣлото славянство почти, което тѣ озариха съ четмо и писмо; съ единъ замахъ се унищожава културната съкровищница на всичко българско въ Македония, което имаше свое писмо и четмо, свои училища и свои културни институти, които съперничеха на всички други на полуострова!

Нѣма по-цинично, по-отвратително, по-мерзко и по-престжпно отъ това гръцко дѣло. То е достойно за миналото на Одисеевитѣ потомци, чиято първа добродѣтель е лукавството и удара въ засада.

Какво цѣлятъ гърцитѣ съ тоя abecedar? Да разбиятъ и унищожатъ духовната и културна връзка между българщината, която пъшка подъ тѣхното иго и българщината, която е въ другата Македония и въ България! Тоя е замисъла на гърцитѣ. Ние се съмняваме, че тѣ ще успѣятъ да хвърлятъ въ духовна безпжтица и въ народностно безсъзнание оня край отъ нашето отечество, който пръвъ запали искрата за духовенъ и културенъ подемъ средъ цѣлото славянство. Солунъ, който даде кирилицата, и дето Теодосий откри първата печатница съ тая кирилица, нѣма да приеме латиницата, която му е чужда и ненужна!

Едно велико престжпление се върши подъ носа на О. Н., една гавра, която трѣбва да възмути всѣка чиста съвесть: по тоя демонически ли начинъ Гърция ще изпълнява своитѣ задължения къмъ българщината въ Македония? Ще позволи ли О. Н. да продължи тая гавра, за да поеме отговорностьта и предъ цивилизацията на XX. вѣкъ и предъ чувството за правда, за човѣщина и свободно културно поне проявление?

Посочваме това дѣло на Гърция и на нейнитѣ бивши и бждащи може би съюзници-сърбитѣ и имъ казваме: ето, това е и ваше дѣло, защото презъ 1913 г. съ цената на едно страшно и небивало въ историята предателство вие предадохте часть отъ македонскитѣ славяни на унищожителния бѣсъ на гръцката подлость и коварство. Вие имате неоценими заслуги въ това престжпление, вие които искате да минете за Пиемонтъ на „обединеното“ южно славянство! Какво ще правите? Гърцитѣ ви удрятъ шамаръ, достоенъ за вашия великъ грѣхъ спрѣмо най-южнитѣ славяни.

Въ позорнитѣ страници на историята, която ще описва днешното мизерно време и страшнитѣ танталови мжки на нашия народъ, редомъ съ гръцкитѣ заслуги да се освободи българщината въ Македония отъ своята кирилица и своето име, иматъ заслуги по достойнство и квази-славянитѣ на престжпния и продаженъ Бѣлградъ!

Това за примѣръ на славянството!

Смилъ Кочански

КОЙ ПРЕЧИ НА БАЛКАНСКОТО УМИРОТВОРЕНИЕ

Често се случва, недобреосведомени европейски журналисти и общественици, когато пишатъ въ своитѣ вестници следъ едно само минаване презъ Балканския полуостровъ или следъ съвсемъ кратъкъ престой въ нѣкоя балканска страна, да изтъкватъ като нѣкакъвъ анахронизъмъ и като пречка за помирение между България отъ една страна и Сърбия и Гърция отъ друга сжществуването на македонски организации, особено сжществуването на В. М. Р. О. Гърци и сърби, които иматъ голѣмъ

грѣхъ спрѣмо българския народъ и специално спрѣмо Македония, която си подѣлиха, не пропущатъ случай да представятъ емигрантскитѣ македонски организации и вѫтрешната революционна организация въ Македония като най-голѣми смутители на мира и врагове на всѣко разбирателство между България и съседитѣ ѝ.

Тази тактика на новитѣ поробители на Македония може да се похвали съ известни успѣхи предъ неосведоменитѣ европейски фактори и предъ пасифиститѣ, които настръхватъ, когато чуятъ, че се пролива човѣшка кръвь, защото на пръвъ погледъ изглежда наистина вѣроятно, че много отъ непріятноститѣ между сърби, гърци и българи биха се премахнали, ако не сѫществуваха македонски организации, които да повдигатъ чрезъ печата, чрезъ слово и мечъ, въпроса за правото на македонскитѣ българи да се чувствуватъ, да говорятъ и се учатъ като българи.

Наистина, колко лесно би се разрешилъ въпроса за балканскитѣ недоразумения; колко лесно би се дошло до общожелания миръ на Балканитѣ, ако македонцитѣ най-сетне „поумнѣятъ" и се примирятъ съ положението си — да живѣятъ като безлична национална маса: въ България като българи, въ Гърция като нѣкакви славяни, които нѣма защо да предпочитатъ езика си предъ гръцкия, и въ Сърбия като сърби. Да нѣма въпроси за народностни малцинства, заграбеното да си остане заграбено, туй което може още да живѣе като българска ценность, и то да се грабне съ време. Ето концепцията на Атина и Бѣлградъ — съмнителнитѣ агенти на мира и на свещенитѣ принципи на Парижкитѣ договори на Балканитѣ. Онзи день сръбския официозъ „Самоуправа", въ броя си отъ 2. X. т. г., като отговаря на едно мнение, изказано въ българския в. „Зора" по въпроса за сръбско-българско разбирателство, изрично и дори заканително изтъква, че не може и дума да става за нѣкаква българщина въ Македония и че, докато не се разберѣла тази проста истина, не можело да се мисли за никакво сближение между сърби и българи. А не много отдавна, на 1912 г., сѫщитѣ тия сърби, тѣхниятъ най-виденъ представитель тогава (какъвто е и днесъ) Пашичъ съ подписанъ отъ него договоръ признаваше цѣла Македония, съ изключение на тъй наречената „спорна зона" — севернитѣ ѝ покрайнини —, за населена съ българи.

Гърцитѣ не падатъ по-долу отъ бившитѣ си северни съюзници. Тѣ, следъ като изчистиха по най-безчовѣченъ начинъ завладѣнитѣ македонски земи отъ голѣма часть отъ българското население чрезъ „доброволно изселване", сега твърдятъ, че у тѣхъ нѣма никакво българско малцинство, че всички искания за зачитане на правата на такъво малцинство сѫ били само похвати отъ страна на България да се меси въ вѫтрешнитѣ работи на Гърция.

Македонскитѣ организации стоятъ будни на своятъ постъ и задаватъ действително затруднения, но не за едно здраво, разумно разбирателство между балканскитѣ народи, а за мракобѣсническата, денационализаторска политика на сърби и гърци, които искатъ да използуватъ смутното време, за да доубиятъ, да дозадушатъ духа и съзнанието на българщината въ Македония. Това тѣ не могатъ да направятъ — ние сме на своя постъ, а той е силенъ — и не трѣбва просвѣтеното човѣчество, културния свѣтъ да ги оставя днесъ, въ вѣка на демократическитѣ идеи, въ момента на страшенъ кипежъ срещу всѣка неправда, срещу всѣко потисничество, да спиратъ нормалния, мирния развой на балканскитѣ народи съ своитѣ жестоки, безумни и крайнооскърбителни опити да заличатъ сѫществуването на Македония.

Не ние, тѣ сѫ размирния елементъ, тѣ сѫ пречката за умиротворението на балканитѣ.

Трънъ

СЪРДИШЪ ЛИ СЕ, ЮПИТЕРЕ. . .

Българскиятъ в. „Зора" писалъ статия, въ която изказалъ мнение, че сръбско-българскитѣ отношения се изострятъ отъ македонския въпросъ и че тия отношения могатъ да се подобрятъ, когато сърбитѣ дойдатъ до убеждението, че трѣбва да дадатъ права на българщината въ Македония.

Сръбския официозъ, органа на бѣлградския диктаторъ Пашичъ, в. „Самоуправа", взелъ позата на Юпитеръ гърмовержецъ, пуска гръмъ и мълнии надъ клетата „Зора" задето се осмѣлила да каже една истина.

„Самоуправа" пише:

„Софийскиятъ вестникъ не иска да знае, че Македония като географско схващане е подѣлена между тритѣ съседни държави и че тя никога не е представляла едно народностно цѣло. За Македония, като за нѣкакво политическо схващане и дума не може да става. А какво да кажемъ за схващането „македонския въпросъ"? То представя една безмислица, една фраза безъ никакво логично и политическо съдържание. „Македонския въпросъ" не сѫществува нито народностно, нито политически. Доколкото той сѫществуваше преди 1912 г., бѣ премахнатъ отъ дневния редъ съ геройството на сръбската войска и на сръбската дипломация, съ освобождението на южна Сърбия. Отъ този моментъ той не само изгуби всѣки международенъ характеръ, но и напълно престана да сѫществува. За нѣкакъвъ български обликъ на населението на южна Сърбия и дума не може да става."

Така пише „Самоуправа", приела позата на вѣченъ победитель и всесиленъ менторъ по балканскитѣ въпроси.

Ние спокойно можемъ да си поприказваме съ тебе, бабо „Самоуправо", по тия въпроси, които твоята кѫса паметь или плитко лукавство иска да представи въ лъжлива свѣтлина, защото нито сме „победени", нито искаме „да мълчиме", когато въпроса се отнася до нашата черга.

Да, Македония като географско схващане е подѣлена между Сърбия, Гърция и България! Та тъкмо тамъ е голѣмия въпросъ: че Македония е подѣлена, а тя не ще да бѫде подѣлена, а иска да бѫде единна и нераздѣлна географски. И за да наложи това свое желание, тя се бори, и мѫжки се бори, сърдлива и лицемѣрна бабо „Самоуправо", бори се така, както твоитѣ патрони и тѣхнитѣ копои изъ Македония сѫ могли да го почувствуватъ и разбератъ, ето вече толкова години насамъ. Какво отъ това, че Македония не представлявала едно народностно цѣло, когато всички нейни населения, начело съ многобройната и бойка българщина, сѫ решили да се борятъ за свободата на страната си и да създадатъ отъ нея едно звено за балканско разбирателство и споразумение? Не си била на небето, бабо „Самоуправо", за да не знаешъ съ каква дивна епопея сѫ изпълнени последнитѣ тридесеть години отъ революционната борба на нашето отечество и кои сѫ участвували

въ нея! За жалость само представителитѣ на твоето племе, представителитѣ на Шумадия ги нѣмаше никакви между насъ и не може да ги има — защото въ Македония никога не е имало сърби!

За Македония, като за нѣкакво политическо схващане и дума не може да става — но само въ момента, когато ти се сърдишъ и гърмишъ срещу „Зора“. Но утре ще стане дума и за подобно схващане: та нали ние за това се боримъ, та нали синоветѣ на Македония за това мратъ? Та нали, най после, синоветѣ на Шумадия ежедневно се покриватъ съ позора на една неравна борба противъ една страна, която се бори и жертвува за свободата си? Ще го наложимъ, о безсрамна „Самоуправо“, о цинична вещице, ще го наложимъ и ще го осѫществимъ това схващане: Македония ще се изтръгне отъ кървавитѣ нокти и на Сърбия и на Елада и ще се оформи политически като вашъ съседъ и, странно може би, но и за ваше и за общобалканско добро.

Ти искашъ да минешъ и за много невежествена, бабо „Самоуправо“, когато твърдишъ, че македонския въпросъ билъ една безмислица, че той не сѫществувалъ нито народностно, нито политически. Сѫществува, сѫществува отдавна македонския въпросъ: още отъ 1878 г., когато вие спѣхте непробуденъ сънь въ своята черупка, бабо „Самоуправо“! Отъ тогава сѫществува македонския въпросъ и той минава като червена нишка презъ всички страници на европейската дипломатическа история отъ последнитѣ четиридесеть години! Нима не знаешъ, злъчна „Самоуправо“, и за черковно-училищнитѣ борби, и за възстанията, и за борбитѣ, и за В. М. Р. О., която не е вчерашна, и за Мюрщегска и Ревелска срещи, и за дипломатически конференции и пр. и пр. за Македония? Тогава вашата звезда бѣше на заденъ планъ и едвамъ мъждукаше на балканския небосклонъ, готова да угасне всѣки мигъ!

Презъ 1912 г., о грѣшна „Самоуправо“, твоитѣ патрони извършиха едно предателство спрѣмо славянството, и благодарение нему и на гламавщината на Гешевци и Данневци, които извършиха предателство пъкъ спрѣмо Македония, вие нахлухте въ нея като разбойници и като разбойници продължавате да стоите у насъ.

Никакви сръбски войски и никаква ваша дипломация не направиха това чудо: да погребатъ македонския въпросъ! Тѣ, благодарение на вашата подлость и на глупостьта на тогавашнитѣ български дипломати, можаха само да го замедлятъ и смутолевятъ за известно време. Но той не е престаналъ да сѫществува! Днесъ той е пакъ на европейската сцена, въ дипломатическитѣ канцеларии, въ грижитѣ на свѣтовнитѣ фактори. Самия фактъ, че ти се сърдишъ така страшно, когато ти го напомнятъ, и пишешъ такива дълги колони, за да убеждавашъ свѣта, че той не сѫществува, защото това ви се искало вамъ, показва най-красноречиво, о шовинистична „Самоуправо“, че македонския въпросъ сѫществува и сѫществува така и въ такава остра форма, както никога до сега!

Колкото за това, че и дума не могло да става за български обликъ на Македония, нѣма и да ти отговаряме, защото е обидно за насъ. Нашата история и авторитета на чуждия ученъ свѣтъ сѫ казали своята категорична и безапелационна дума по въпроса. Махнете се съ своитѣ пандури, жандари, разбойнически банди и полкове войски отъ Македония, оставете я да се успокои и да прибере пръснатитѣ си синове подъ закрилата на една безпристрастна международна сила и ще видите и сега, следъ седемгодишенъ нечовѣшки позоренъ тероръ въ нея, какъвъ обликъ има тя и какво се чувствува славянското население въ нея — сръбско или българско!

Ще завършимъ съ старата римска мѫдрость: сърдишъ ли се, Юпитере, значи не си правъ!

Велико

АКО СЕ УЛОВИ...

Следъ като постигнаха временно споразумение съ хърватитѣ, сърбитѣ бързатъ да свършатъ и другата работа — слизането си къмъ Солунъ, — но сега вече и въ сътрудничество съ България. Тѣ много добре знаятъ, колко много се стреми последната къмъ едно подобрение на отношенията ѝ съ съседитѣ, особено съ Сърбия, и сега, следъ като я подлагаха на толкова унижения, проявяватъ „благородния жестъ и доброжелателство“ къмъ нея, като ѝ даватъ да разбере, че тѣ само ще се радватъ, ако я видятъ закрепнала и постигнала своитѣ блѣнове... на изтокъ, къмъ Еносъ нѣкѫде. Но, разбира се, срещу това, тѣ искатъ една много малка жертва — България да премахне македонскитѣ културни организации, които само спъвали и създавали излишни пречки на сръбско-българското сближение.

„България и Сърбия — пише бѣлградския в. *Новости* отъ 4.X — не трѣбва вече да се препиратъ за македонския въпросъ. Този въпросъ за насъ въ Европа е вече решенъ; той се подържаше отъ политицитѣ отъ преди войната, но не и отъ днешнитѣ. Тия страни трѣбва да влѣзнатъ колкото е възможно по-скоро въ тѣсно сѫдружничество и да приготвятъ бѫдещето, което е велико за югославянското племе, чиято роля е решаваща въ всѣко отношение за бѫдещето на срѣдна Европа и за източната политика на Европа. За България има достатъчно простори къмъ изтокъ, гдето е нейния правъ пѫть, а на Сърбия нека остави пѫтя отбелѣзанъ отъ Вардаръ.“

Ето едно мнение, което не е изразъ само на разбиранията на единъ редакторъ на сръбски вестникъ, а изразява тежненията нд днешната сръбска политика по отношение на българския народъ.

Колко плоска е хитростьта и колко дръзко е безочието на Сърбия, която чрезъ нѣкакви съблазни „къмъ изтокъ“ за България мисли, че ще може да се освободи отъ македонската борческа сила, що се явява на пѫтя ѝ къмъ териториялнитѣ ѝ стремежи къмъ Егея и къмъ обезличаване на македонската българщина.

Не като не се повдига македонския въпросъ, а като се разреши той, като се дадатъ, макаръ и въ границитѣ на една Югославия, автономни права, изхождащи отъ особения, отъ националния характеръ на македонцитѣ, ще може да се създаде оная славянска сила на Балканитѣ, за която говори в. *Новости*.

Но и *Новости*, и всички сърби не желаятъ разрешението му, не желаятъ повдигането на македонския въпросъ, защото желаятъ не една федеративна югославянска държава, която да групира всички югославянски народи на равни начала, а една още по-силна отъ днешната Сърбия държава, която да потиска и господарува надъ всички. Ще ли се улови България на тая вѫдица?

Орловъ

ГРЪЦКО-СРЪБСКАТА РАЗПРА ЗА НАРОДНОСТЬТА НА МАКЕДОНСКИТѢ СЛАВЯНИ

Обикновено, отъ войнитѣ насамъ, най-лесно и най-удобно е за сърби и гърци да оправдаватъ своитѣ жестокости, своята тирания надъ завладѣнитѣ съ силата на съюзнишкитѣ мечове македонски земи, съ нѣкаква дивашка неразбранщина на македонското население, което не се помирява съ новата си, тъй „хубава" своя участь, а само туку вика на лѣво на дѣсно, че не се чувствува и не иска да се чувствува сръбско, нито гръцко. „Вие не сте българи — му крещатъ съ стиснати зѫби и съ извитъ камшикъ надъ главата му и сърби и гърци. — Вие сте разбойници, които, срещу облаги и пари, слушате, какво ви нашепватъ отъ България". Никакви доводи отъ научно естество, никакво позоваване на езикови, етнографски и исторически факти, установени отъ редица безпристрастни учени, принадлежащи къмъ разни народности, дори и къмъ сръбската, — не сѫ въ състояние да изкаратъ сръбскитѣ и гръцки случайни завоеватели на Македония отъ упоритостьта, съ която подържатъ тезата си. Днесъ, следъ Парижкитѣ договори много отъ силнитѣ съ оръжието си сѫ толкова слаби съ правото си, че наистина обяснимо е явното нарушение на известни принципи, които сѫ влѣзли въ основата на съвременното международно право и които сѫ дори изрично посочени въ сключенитѣ въ Парижъ договори за миръ. И, ако необходимостьта, победителкитѣ да запазятъ придобивкитѣ отъ войната, скрепени чрезъ тия договори, все пакъ може да намѣри въ разтегливостьта на клаузитѣ на последнитѣ и въ дипломатическата софистика макаръ и временень изходъ отъ правно затруднителнитѣ положения, въ които изпадатъ, защищавайки придобитото въ ущърбъ на право и на договори, не можемъ да разберемъ какъ сърби и гърци, сѫщо победители и сѫщо тъй плъзгащи се между ония отъ постановленията на договоритѣ, които ги задължаватъ международно да изпълнятъ нѣкои свои ангажименти благоприятни за тѣхнитѣ малцинства (включително и българското), могатъ да иматъ безочливостьта и дързостьта да пренебрегватъ най-елементарния императивъ на обикновената логика, когато е дума за народностьта и въ зависимость отъ туй — за правата на тая народность на македонското славянско население. Тука, при тая проста, човѣшка, не дипломатическа, логика блѣсва ясно, неопровержимо, преубедително лошото чувство, преднамѣреностьта на сърби и гърци да унищожатъ, да затриятъ съзнанието на цѣлата българска маса въ Македония и, ако може, самата тая маса.

Въ медения периодъ на своя съюзъ, въ опиянението отъ грамаднитѣ, неочакванитѣ териториални завоювания въ Македония, сърби и гърци не можеха да повдигатъ въпроса за националностьта на завоюваното население: тѣ още не знаеха, какво ще стане следъ победата. Венизелосъ, както е известно, за срамъ на българскитѣ държавници отъ оново време, подписа една конвенция за „доброволно" гръцко-българско изселване. Въ тая конвенция се говори за изселване на българи отъ Тракия и Македония и на гърци отъ България. Тогава сърбитѣ не повдигаха въпросъ, не протестираха, че славянското население отъ Македония се окачествява като българско. Тѣ можѣ би сѫ смѣтали, че следъ разгрома на България никой вече нѣма и да помисли отново да иска свободи за Македония и още по-малко да подеме борба за тия свободи. Когато видѣха, обаче, че горе, къмъ Адриятика, не ще могатъ да намѣрятъ облагитѣ отъ морски излазъ, каквито би имъ дало солунското пристанище, когато разбраха, че гърцитѣ вече сѫ тъй изтощени, тъй безпомощни, че не биха могли да създадатъ голѣми неприятности на Югославия съ реагирането си на едно нейно попълзновение на югъ, къмъ Бѣло море; когато намѣриха една опора въ Малкого съглашение, въ което Гърция не можа да влѣзне, тѣ сѫсаха съюзнитѣ си връзки съ нея и открито и дадоха да разбере, че ако запазватъ спрѣмо нея искрено приятелско отношение, това не значи, че не се интересуватъ отъ своя излазъ на Бѣло море, респективно — на Солунъ, нѣщо пс-вече, — че тѣ иматъ насѫщна нужда отъ дѣйствителенъ териториленъ излазъ на това съблазително пристанище. Отъ този моментъ се яви и въпроса за народностьта на славянското население въ Македония и въ самия Солунъ. Отъ този моментъ датира историята на гръцката и сръбска гавра съ най-елементарната човѣшка логика: сърбитѣ искаха да принудятъ гърцитѣ да признаятъ, че славянското население въ Македония е сръбско, защото вече бѣ дошло, както имъ се струваше, времето да иматъ въ Солунъ и въ околноститѣ му едно сръбско малцинство, което да имъ послужи за мостъ до този градъ. Разбира се, гърцитѣ не можеха да не подушатъ тази опасность и не щѣха, както не щатъ и до сега, да признаятъ, че „славянногласнитѣ" у тѣхъ сѫ сърби. Тѣ веднажъ, въ конвенцията за изселването, вече ги бѣха признали за българи, но, за да не станатъ много омразни на бившитѣ си съюзници сърбитѣ, за да не ги раздразнятъ, ако подържатъ, че смѣтатъ славянското си малцинство за българско (тогава трѣбваше да се признае, че и населението, което живѣе въ Македония подъ сръбско иго, е българско),тѣ се върнаха на старата си диверсия: — обявиха, че това славянско население е съ неопредѣлена народность. Съ туй тѣ постигаха две цели: издигаха пречка срещу сръбскитѣ попълзновения къмъ Солунъ и си запазваха откъмъ България свободата да асимилиратъ това народностно несъзнато население. Но тъй като сърбитѣ иматъ сериозно намѣрение да се настанятъ край Солунския заливъ, започна онова дърпане на македонскитѣ „славяни", което характеризира истинскитѣ намѣрения на довчерашнитѣ съюзници и оголва една безспорна истина: че това население въ сѫщность си е било и си остава българско — това косвено въ своя споръ признаватъ най-заинтересуванитѣ и най-върлитѣ врагове на българщината — гърци и сърби. Ако то не е сръбско — както казватъ гърцитѣ, и, ако то не е съ неопредѣлена националность — както казватъ сърбитѣ, какъ може да не бѫде българско? Нѣма по земното кълбо население едновременно отъ две националности, съ двѣ национални съзнания.

Логиката на конфликта, въ който сѫ се вплели гърци и сърби, блестяще доказва и всѣки день все по-ярко и красноречиво нашата мисъль, че безъ права и свобода, безъ автономия за Македония нѣма миръ на Балканитѣ.

Драгорски